

dr hab. Gabriel Nowacki, prof. WAT¹

Wydział Cybernetyki, Instytut Organizacji i Zarządzania
Wojskowa Akademia Techniczna

Zagrożenia terrorystyczne na świecie

WPROWADZENIE

Najpoważniejsze niebezpieczeństwo wśród nowych zagrożeń dla systemu międzynarodowego i bezpieczeństwa poszczególnych państw, w tym Polski, stwarza zorganizowany terroryzm międzynarodowy, aczkolwiek stopień zagrożenia dla poszczególnych państw jest różny. Takim zagrożeniem jest powstanie Państwa Islamskiego – samozwańczego kalifatu, w dniu 29 czerwca 2014 roku, opartego o zasady szariatu² na terytorium państwowym Iraku oraz Syrii.

Rozwój cywilizacyjny, postęp naukowo-techniczny oraz nowa sytuacja geopolityczna na świecie, powodują, że zmieniają się formy i środki działania terrorystów. Działania terrorystyczne obecnie są podobne do działań partyzanckich, dlatego też terroryści określani są mianem „partyzantów”, czy „zielonych ludzi-ków” (separatyści na Ukrainie). Korzystają oni z najnowocześniejszych osiągnięć techniki i są w stanie prowadzić walkę z regularnymi oddziałami wojskowymi. Dlatego też tego typu działania zostały określone mianem wojny hybrydowej.

Wojna hybrydowa to kombinacja działań regularnych i nieregularnych sił zbrojnych, elementów kryminalnych, organizacji politycznych oraz terrorystycznych, które stosują tradycyjną i nietradycyjną walkę [Karuzel; Special Forces]. Frank Hofman określił wojnę hybrydową jako efekt synergii użycia sił konwencjonalnych i niekonwencjonalnych w połączeniu z zachowaniami terrorystycznymi i kryminalnymi [McCulloh, Johnson, 2013; Hoffman, 2007]. Ostatnie działania oddziałów rosyjskich na Ukrainie w roku 2014 stanowią bardzo dobry przy-

¹ Adres korespondencyjny: Wojskowa Akademia Techniczna, Wydział Cybernetyki, Instytut Organizacji i Zarządzania, ul. Gen. S. Kaliskiego 2, 00-908 Warszawa, tel. 26 183 90 00, e-mail: gabriel.nowacki@wat.edu.pl.

² Szariat – prawo kierujące życiem wyznawców zarówno sunnickiej, jak i szyickiej odmiany islamu. Islam nie uznaje rozdziału życia świeckiego od religijnego. Prawo musi dostarczać wszystkiego, co potrzebne dla duchowego i fizycznego rozwoju jednostki. Wszystkie czyny muzułmanina są podzielone na pięć kategorii – konieczne, chwalebne, dozwolone, naganne oraz zakazane. Podstawą określenia czynów koniecznych jest pięć filarów islamu: wyznanie wiary, modlitwa, jałmużna, post, pielgrzymka.

kład prowadzenia wojny hybrydowej [Maxwell, 2014]. Dynamika rozwoju terroryzmu, a szczególnie stosowanie nowych środków oraz sposobów przez terrorystów, świadczy o tym, że jest to zjawisko globalne, o nieograniczonych uwarunkowaniach oraz bez przestrzegania zasad moralnych.

Aktualnie istnieje duża liczba definicji terroryzmu (około 200), natomiast brak jest ścisłej, jednoznacznej definicji tego zjawiska. Występują znaczne rozbieżności w interpretacji terroryzmu pomiędzy dokumentami ONZ a Unią Europejską, pomiędzy oficjalnymi poglądami USA, Wielkiej Brytanii, Francji czy Federacji Rosyjskiej, a nawet w samych Stanach Zjednoczonych występują rozbieżności pomiędzy poszczególnymi departamentami oraz agencjami wywiadowczymi. Dlatego też podjęcie próby ujednolicenia zjawiska terroryzmu będzie trudne, ze względu na wypracowanie terminologii i zakresu tego zjawiska oraz jednoczesną akceptację instytucji ONZ, UE oraz poszczególnych państw.

W XXI wieku problemem staje się także ustalenie, co należy rozumieć pod pojęciem terroryzmu, a co nie wchodzi w jego zakres. Ze statystyk wynika, że liczba ataków terrorystycznych oraz osób zabitych w ostatnich latach rośnie.

Transport oraz handel detaliczny należą do najczęściej atakowanych sektorów przez organizacje terrorystyczne. Terroryści chcąc spowodować jak największą liczbę ofiar, atakują obiekty transportowe (metro, dworce, lotniska), do których mają ułatwiony dostęp. Może to spowodować sparaliżowanie systemu bezpieczeństwa państwa, dlatego też nowoczesny system transportu musi być jak najmniej podatny na zagrożenia terrorystyczne oraz trwały z punktu widzenia ekonomicznego, socjalnego i ochrony środowiska.

POJĘCIE I ISTOTA WSPÓŁCZESNEGO TERRORYZMU

Terroryzm nie jest zjawiskiem nowym, natomiast jest zjawiskiem zmiennym, wielopłaszczyznowym i dynamicznym, m.in. zmieniają się formy, środki i cele działań terrorystów. Wpływ na zjawisko terroryzmu ma rozwój cywilizacyjny oraz postęp naukowo-techniczny, w tym szczególnie w zakresie nowych środków łączności, mass mediów, zaawansowanych technik komunikowania.

Według Ilony Resztak, państwa świata i ludzie żyją w obawach oraz strachu przed niebezpieczeństwami, jakie powstają w wyniku podejmowanych aktów terroru. Natomiast kwestia pojęcia terroryzmu była wielokrotnie dyskutowana i opisywana podczas różnych konferencji międzynarodowych, nie doczekała się jednak uznanej definicji [Resztak, 2012, s. 148–150]. Pryncypialną przeszkodą w zdefiniowaniu tego pojęcia są bez wątpienia względy polityczne, człowiek będący dla jednych terrorystą, a dla innych jest bojownikiem o wolność.

Zdaniem Tomasza Kunińskiego, większość definicji terroryzmu została ujęta w sposób mało intuicyjny i niezgodny z jego potocznym użyciem. Sposób definiowania terroryzmu bardzo często zależy także od strony biorącej udział w kon-

flikcie, która się nim posługuje. Władza państwowa będzie nazywać terrorystami członków grup próbujących na nią wpłynąć lub osłabić jej siłę w określony sposób. Z kolei sami terroryści mogą określać się mianem bojowników o wolność, a za terrorystów uważać członków represyjnego reżimu. Dalej T. Kuniński konkluduje, że pojęcie terroryzmu ma swój wymiar polityczny: służy politycznej walce i realizacji politycznych celów [Kuniński, 2012, s. 40–57].

Zgodnie z konwencją Ligi Narodów z 1937 roku, terroryzm to wszystkie działania przestępcze skierowane przeciwko państwom, których celem jest wytworzenie stanu terroru w umysłach ludzi, grup osób lub społeczeństwa – na podstawie materiałów ONZ z 2003 roku [Ośrodek informacji ONZ].

Problemy dotyczące terroryzmu były przedmiotem obrad Rady Bezpieczeństwa ONZ od początku lat 90. m.in. zostały ogłoszone sankcje wobec państw lub organizacji, które miały powiązania z terroryzmem: Libia od 1992 roku, Sudan od 1996 roku, Talibowie oraz Al-Kaida od 2000 roku. W rezolucji Rady Bezpieczeństwa S/RES/1269 z 1999 roku stanowczo potępione zostały wszelkie akty, metody i praktyki terrorystyczne jako nieusprawiedliwione, niezależnie od tego kiedy i przeciwko komu zostały popełnione, zwłaszcza te, które zagrażają międzynarodowemu pokojowi i bezpieczeństwu [Ośrodek informacji ONZ].

Igor Primoratz za istotne cechy terroryzmu przyjmuje: przemoc skierowaną przeciwko niewalczącym (lub niewinnym) w celu zastraszenia i ewentualnie przymus [Primoratz, 1997, s. 245–259]. Terroryzm to polityczne działanie podejmowane zazwyczaj przez grupę zorganizowaną, obejmujące umyślne pozbawienie życia lub wyrządzenie innej poważnej krzywdy niewalczącym, lub umyślny, poważny zamach przeciwko mieniu niewalczących, lub zagrożenie nim [Coady, 2009, s. 299–320]. Terroryzm – bezprawne użycie siły lub przemocy wobec osób lub mienia w celu zastraszenia lub wywarcia przymusu na rząd, ludność cywilną, co zmierza do osiągnięcia celów politycznych lub społecznych [Liedel, Piasecka, 2008, s. 46].

Komisja Europejska zdefiniowała terroryzm jako wszelkie celowe akty popełnione przez pojedyncze osoby lub organizacje przeciw jednemu, lub kilku państwom, ich instytucjom lub ludności, w celu zastraszania oraz poważnego osłabienia lub zniszczenia struktury politycznej, gospodarczej i społecznej kraju [Pawłowski, 2001, s. 12]. Rada Europy aktem terrorystycznym określiła każdy czyn popełniony przez osobę lub grupę osób z wykorzystaniem przemocy lub groźby jej użycia przeciwko państwu, jego instytucjom, ludności lub jednostkom, w celu stworzenia klimatu terroru wśród osób publicznych, jednostek lub grup w społeczeństwie z pobudek separatystycznych, ekstremistycznych, fanatyzmu lub irracjonalnych i subiektywnych czynników [Jaskiernia, 2002, s. 81].

Zadaniem Marka Madeja, terroryzm to służąca realizacji określonego programu politycznego, przemoc lub groźba jej użycia ze strony podmiotów niepaństwowych (transnarodowych), która ma wzbudzić strach w społeczeństwie i nakłonić rządy państw do ustępstw lub doprowadzić do zniszczenia dotychczas-

wego porządku publicznego” [Madej, 2001, s. 7]. Tomasz R. Aleksandrowicz stwierdza, iż terroryzm to bezprawne użycie lub groźba użycia siły czy przemocy wobec osoby lub mienia, by wymuszać lub zastraszać rządy czy społeczeństwa, dla osiągnięcia celów politycznych, religijnych czy ideologicznych [Aleksandrowicz, 2008, s. 20–21].

Bartosz Bolechów określa terroryzm jako formę przemocy politycznej, polegającej na stosowaniu morderstw lub zniszczenia (albo zagrożeniem stosowania takich środków) w celu wywołania szoku i ekstremalnego zastraszania jednostek, grup, społeczeństw lub rządów, czego efektem mają być wymuszenia pożądanych ustępstw politycznych, sprowokowanie nieprzemyślanych działań lub/i zademonstrowanie/nagłośnienie politycznych przekonań [Bolechów, 2002, s. 25].

Zdaniem Alberta Pawłowskiego, pod pojęciem terroryzm należy rozumieć wyłącznie stosowanie gwałtu przez jednostki lub grupy osób, w celu wywarcia wpływu zarówno na rząd i opinię publiczną, jak i grupy osób i poszczególne osoby [Pawłowski, 1994, s. 11].

Według Stanisława Pikulskiego terroryzm to działalność przestępcza na tle politycznym, zorganizowanych grup przestępczych o charakterze antypaństwowym. Podejmowane przez te ugrupowania akty terrorystyczne zmierzają do wymuszenia określonych następstw przez władze państwowe. Ugrupowania te osiągną swój cel poprzez wywoływanie strachu i paniki w opinii publicznej, a służy temu np. podkładanie bomb w miejscach publicznych czy zamachy na życie znanych osób życia politycznego [Pikulski, 2000, s. 13].

Stanisław Kulczyński i Roman Kwečka określają terroryzm jako bezprawne użycie lub zagrożenie użycia siły lub przemocy przeciwko pojedynczym osobom lub obowiązującemu prawu. Akty te wykonywane są, aby zastraszyć władze lub wymusić na nich określone działania dla osiągnięcia celów natury politycznej, religijnej lub ideologicznej [Kulczyński, Kwečka, 1997, s. 101].

Według CIA, terroryzm to groźba użycia przemocy albo jej użycie dla celów politycznych przez jednostki lub grupy, niezależnie czy działają one na rzecz czy też w opozycji do ustanowionej władzy państwowej, w sytuacji gdy powyższe działania mają przerazić bądź zastraszyć więcej osób niż tylko bezpośrednie ofiary [www.cia.gov]. Natomiast Federalne Biuro Śledcze (FBI) określa terroryzm jako bezprawne użycie siły lub jej przemocy wobec osób lub mienia, celem zastraszania lub wywarcia przymusu na rząd, ludność cywilną albo część wyżej wymienionych, co zmierza do promocji celów politycznych lub społecznych [Schmid, Hindle, 2009, s. 151].

Departament Obrony USA stwierdza, iż terroryzm to bezprawne użycie lub groźba użycia siły czy przemocy wobec osoby lub mienia, by wymuszać lub zastraszać rządy czy społeczeństwa, dla osiągnięcia celów politycznych, religijnych czy ideologicznych [www.deparmentofnationaldefense].

Departament Sprawiedliwości USA [www.justice] określa terroryzm jako gwałtowne kryminalne zachowanie, najwyraźniej mające na celu:

- zastraszyć i zmuszać ludność cywilną,
- wpłynąć na sposób sprawowania władzy przez zastraszenie i przymus,
- wpłynąć na sposób sprawowania rządów przez zamach lub porwanie.

Zgodnie z poglądami NATO, terroryzm to bezprawne użycie lub zagrożenie użyciem siły lub przemocy przeciwko jednostce lub własności w zamiarze wymuszenia lub zastraszenia rządów lub społeczeństw dla osiągnięcia celów politycznych, religijnych lub ideologicznych [www.nato.int].

Według poglądów rosyjskich, terroryzm to przemoc lub groźenie jej zastosowaniem w stosunku do osób i organizacji, zniszczenie (uszkodzenie) lub groźba zniszczenia (uszkodzenia) majątku i innych obiektów, mogąca grozić śmiercią ludzi [Wojciechowski, 2009, s. 57].

Jest przyczyną znacznej szkody w majątku lub powoduje wystąpienie innych społecznie niebezpiecznych następstw. Jego celem jest naruszenie spokoju społecznego, zastraszenie społeczeństwa lub oddziaływanie na przyjęcie przez organy władzy rozstrzygnięć po myśli terrorystów lub zaspokojenie nieprawnych majątkowych i innych interesów. Może to być napad na przedstawiciela obcego państwa lub pracownika organizacji międzynarodowej, objętego międzynarodową ochroną lub napad na pomieszczenia służbowe lub środki transportu osób objętych międzynarodową ochroną jeśli to działanie jest ściśle związane z prowokacją wojny lub skomplikowaniem stosunków międzynarodowych.

Zgodnie z poglądami francuskimi [Wojciechowski, 2009, s. 57], terroryzm to rozmyślne działanie mające na celu, poprzez zastraszenie lub przemoc, obalenie instytucji demokratycznych bądź przejęcie kontroli nad częścią terytorium narodowego, podlegającego władzy państwowej.

Według środowisk akademickich, terroryzm to różnie umotywowane ideologicznie, planowane i zorganizowane działania pojedynczych osób lub grup skutkujące naruszeniem istniejącego porządku prawnego, podjęte w celu wymuszenia od władz państwowych i społeczeństwa określonych zachowań i świadczeń, często naruszające dobra osób postronnych. Działania te realizowane są z całą bezwzględnością, za pomocą różnych środków (przemoc fizyczna, użycie broni i ładunków wybuchowych), w celu nadania im rozgłosu i celowego wytworzenia lęku w społeczeństwie [Ośrodek Informacji ONZ]. Alex Schmid zdefiniował terroryzm klasyczny, jako atak sił wywrotowych na niewinne jednostki, mający wywołać strach i zabić lub zranić ludzi, a przez to wymusić polityczne ustępstwa na osobie niebędącej bezpośrednią ofiarą zamachu lub na organizacji, do której nie należą zaatakowani. Metodę tę zastosowali w 1988 roku, Alex Schmid i Albert Jongman [Schmid, Jongman, 1988, s. 5–6]. Dokonali oni statystycznej analizy 109 definicji terroryzmu, i stwierdzili, że najczęściej występujące elementy to:

- przemoc/siła – 83,5%,
- polityczny (atrybut zjawiska) – 65%,
- strach – 51%,
- groźby – 47%,

- efekt psychologiczny – 41,5%,
- istnienie rozbieżności między celem a ofiarą – 37,5%,
- działanie planowe, celowe, systematyczne, zorganizowane – 32%,
- metody walki, strategii, taktyki – 30, 5%.

Zgodnie z legislacją Wspólnotową, każde państwo członkowskie podejmuje niezbędne środki zapewniające, że zamierzone czyny, określone zgodnie z prawem krajowym jako przestępstwa, które ze względu na swój charakter i kontekst mogą wyrządzić poważne szkody krajowi lub organizacji międzynarodowej, są uważane za przestępstwa terrorystyczne, gdy zostają popełnione w celu:

- poważnego zastraszenia ludności lub
- bezprawnego zmuszenia rządu lub organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania działania, lub
- poważnej destabilizacji lub zniszczenia podstawowych politycznych, konstytucyjnych, gospodarczych lub społecznych struktur kraju lub organizacji międzynarodowej.

Takimi czynami mogą być między innymi:

- ataki na życie ludzkie, które mogą powodować śmierć,
- ataki na integralność cielesną osoby,
- porwania lub branie zakładników,
- spowodowanie rozległych zniszczeń obiektów rządowych lub obiektów użyteczności publicznej, systemu transportowego, infrastruktury, włącznie ze zniszczeniem systemu informacyjnego, stałych platform umieszczonych na szelfie kontynentalnym, miejsca publicznego lub mienia prywatnego, mogące zagrozić życiu ludzkiemu lub mogące spowodować poważne straty gospodarcze,
- zajęcie statku powietrznego, statku lub innego środka transportu publicznego lub towarowego,
- wytwarzanie, posiadanie, nabywanie, przewożenie, dostarczanie lub używanie broni, materiałów wybuchowych lub jądrowych, broni biologicznej lub chemicznej, jak również badania i rozwój broni biologicznej i chemicznej,
- uwalnianie substancji niebezpiecznych lub powodowanie pożarów, powodzi lub wybuchów, których rezultatem jest zagrożenie życia ludzkiego,
- zakłócenia lub przerwy w dostawach wody, energii elektrycznej lub wszelkich innych podstawowych zasobów naturalnych, których rezultatem jest zagrożenie życia ludzkiego,
- zagrożenie popełnieniem wyżej wymienionych czynów.

Zgodnie z kodeksem karnym [Ustawa...], przestępstwem o charakterze terrorystycznym jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi, co najmniej 5 lat, popełniony w celu:

- poważnego zastraszenia wielu osób,
- zmuszenia organu władzy publicznej Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa albo organu organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania określonych czynności,

– wywołania poważnych zakłóceń w ustroju lub gospodarce Rzeczypospolitej Polskiej, innego państwa lub organizacji międzynarodowej – a także groźba popełnienia takiego czynu.

Kodeks karny do czynów terrorystycznych zalicza się również:

- zamachy na bezpieczeństwo w komunikacji lotniczej lub morskiej (art. 166). Kto, stosując podstęp albo gwałt na osobie lub groźbę bezpośredniego użycia takiego gwałtu, przejmuje kontrolę nad statkiem wodnym lub powietrznym, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12;
- wzięcie zakładnika (art. 252). Kto bierze lub przetrzymuje zakładnika w celu zmuszenia organu państwowego lub samorządowego, instytucji, organizacji, osoby fizycznej lub prawnej albo grupy osób do określonego zachowania się, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3. Kto czyni przygotowania do powyższego przestępstwa, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. Jeżeli czyn powyższy łączył się ze szczególnym udręczeniem zakładnika, sprawca podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności;
- udział w zorganizowanej grupie przestępczej (art. 258). Kto bierze udział w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnienie przestępstwa, jeżeli grupa albo związek mają charakter zbrojny albo mają na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. Kto grupę albo związek mające na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym zakłada lub taką grupą lub związkiem kieruje, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Nie jest aktem terrorystycznym dokonana przez nieustalonego sprawcę detonacja ładunku wybuchowego, której celem nie jest wymuszenie określonych zachowań od władz państwowych i społeczeństwa, lecz wyrządzenie szkody w mieniu ubezpieczonego [Wyrok...]. W uzasadnieniu Sąd Najwyższy stwierdza, że terroryzm współczesny definiowany jest jako różnie umotywowane ideologicznie, planowe i zorganizowane działania pojedynczych osób lub grup powodujące naruszenie istniejącego porządku prawnego, podjęte w celu wymuszenia od władz państwowych i społeczeństwa określonych zachowań, często naruszające dobra osób postronnych, realizowane za pomocą różnych środków (nacisk psychiczny, przemoc fizyczna, użycie broni i ładunków wybuchowych) w celu nadania im rozgłosu i wytworzenia w społeczeństwie lęku.

Od aktów ściśle terrorystycznych należy odróżnić zwyczajne czyny kryminalne o pewnych znamionach terroryzmu, np. anonimowe telefony o podłożeniu materiałów wybuchowych w obiektach użyteczności publicznej lub eksplozje ładunków na tle porachunków, których podłożem są konflikty międzyludzkie. Działanie, wskutek którego powodowi wyrządzona została szkoda, było niewątpliwie nielegalne, ale zważywszy na czas i miejsce jego dokonania, nie mogło prowadzić do osiągnięcia celów charakterystycznych dla terroryzmu (wprowadzenie chaosu,

zastraszenie ludności, dezorganizacja życia publicznego, zdeorganizowanie pracy transportu publicznego, zakładów usługowych lub wytwórczych). Nie było więc aktem terrorystycznym, lecz działaniem kryminalnym, mającym na celu wyrządzenie szkody w mieniu powodów, za takie zaś szkody strona pozwana nie ponosi odpowiedzialności.

Akt terrorystyczny można więc określić jako umyślne działanie osoby lub osób, polegające na użyciu przemocy albo groźby jej użycia, zmierzające do uzyskania efektu zastraszenia w celu wymuszenia określonego zachowania organu państwowego lub samorządowego, instytucji, organizacji, osoby fizycznej lub prawnej albo grupy osób.

Do głównych form ataków terrorystycznych należą:

- zamach na życie – kierowany jest najczęściej przeciwko ważnym osobom, przywódcom partii politycznych,
- zamach bombowy – wywiera specyficzną presję psychiczną na społeczeństwo,
- uprowadzenie pojazdu lub samolotu,
- wzięcie zakładników, uprowadzenie osoby (kidnapping) – służy użyciu ich jako elementu przetargowego w spełnieniu żądań.

Kolejne rozbieżności w zakresie definiowania terroryzmu dotyczą terroryzmu morskiego i piractwa. Zdaniem Bartosza W. Fieducika [Fieducik, 2013, s. 69], definiując terroryzm morski należy odróżnić to zjawisko przede wszystkim od: piractwa, przestępczości zorganizowanej (przemyt ludzi, narkotyków, broni), a także – przy spełnieniu określonych warunków – legalnej morskiej działalności powstańczej.

Piractwo (rozbój morski) to pojęcie określone przez Konwencję o morzu pełnym [Konwencja o morzu pełnym...], jako:

- wszelki nielegalny akt gwałtu, zatrzymania lub wszelki rabunek dokonany dla celów osobistych przez załogę lub pasażerów prywatnego statku lub samolotu i skierowany:
 - na pełnym morzu przeciwko innemu statkowi lub samolotowi albo przeciwko osobom lub mieniu na pokładzie takiego statku lub samolotu,
 - przeciwko statkowi, samolotowi, osobom lub mieniu w miejscu nie podlegającym jurysdykcji żadnego państwa,
- wszelkie akty dobrowolnego uczestnictwa w korzystaniu ze statku lub samolotu, o ile ten, który ich dokonuje, ma świadomość faktów, nadających temu statkowi lub samolotowi charakter piracki.

Natomiast Konwencja o prawie morskim [Konwencja Narodów Zjednoczonych...], za piractwo uznaje:

- każdy bezprawny akt gwałtu, zatrzymania bądź grabieży statku lub mienia skierowany na morzu otwartym przeciwko innemu statkowi morskemu lub powietrznemu,
- przeciwko osobom lub mieniu znajdującemu się na pokładzie takiego statku morskiego lub powietrznego,

- akt dobrowolnego uczestnictwa w działaniu statku morskiego lub powietrznego, z wiedzą o faktach, które nadają mu charakter pirackiego statku morskiego lub powietrznego,
- podżeganie lub umyślne ułatwianie powyższych czynów.

Zgodnie z konwencją aktem terroru na morzu jest podjęcie działań zmierzających do zajęcia statku lub przejęcie nad nim kontroli przy użyciu siły, fakt nakłaniania lub zmuszania do podjęcia takich działań lub prowadzenie innych działań zagrażających bezpieczeństwu żeglugi, w tym:

- dokonanie aktu przemocy przeciwko osobie znajdującej się na statku,
- uszkodzenie lub niszczenie statku lub ładunku,
- uszkodzenie urządzeń nawigacyjnych oraz przekazywanie fałszywych informacji.

Terroryzm morski może być rozumiany jako niezgodne z prawem użycie lub groźba użycia siły, przeciwko osobom lub mieniu, aby zmusić lub zastraszyć rządy i społeczeństwa, często w celu osiągnięcia korzyści politycznych, religijnych lub ideologicznych [Snoddon, 2007, s. 228]. Ma on na celu wymuszenie na władzach państwowych, społeczeństwach lub osobach określonych zachowań, ustępstw lub świadczeń finansowych [Wardin, 2009]. Czasami te pojęcia są używane zamiennie, co spowodowane jest brakiem rozstrzygnięcia tych kwestii w konwencjach. Zdaniem Tomasza Iwanek [Iwanek, 2009, s. 22–32], definicja piractwa morskiego składa się z pięciu elementów konstrukcyjnych:

- popełnienia czynu zabronionego (aktu przemocy, zatrzymania, grabieży),
- na morzu pełnym lub w miejscu niepodlegającym jurysdykcji żadnego państwa,
- przez załogę lub pasażerów statku prywatnego (jakkolwiek przepisy dotyczą przede wszystkim statków prywatnych, to art. 101 konwencji może się również stosować do załogi statku rządowego, który w wyniku buntu lub innych zdarzeń nie znajduje się pod kontrolą państwa),
- dla celów osobistych,
- przeciwko innemu statkowi („wymóg dwóch statków”).

Dalej T. Iwanek [Iwanek, 2009, s. 22–32] konkluduje, że „cele osobiste” zdają się odnosić do rozróżnienia piractwa prywatnego (indywidualnego) oraz państwowego (publicznego). Piractwo indywidualne (osobiste, prywatne) może być uprawiane z wielu pobudek, nie tylko chciwości. Cele te zostały określone w Konwencji genewskiej i Konwencji z Montego Bay, w celu rozróżnienia piractwa państwowego (korsarstwa) od piractwa *sensu stricto*. Od piractwa, czyli prywatnych aktów rozboju lub przemocy, odróżnia się korsarstwo (kaperstwo). Zjawisko korsarstwa polegało na wydaniu kapitanowi statku pirackiego listu kaperskiego przez państwo, upoważniającego go do prowadzenia grabieży na morzu w imieniu państwa (przede wszystkim podczas wojny) i wyłączenia korsarza spod norm penalizujących piractwo.

Obecnie piratów i terrorystów łączy używanie przemocy, oba zjawiska można zaliczyć do grup ponadnarodowych, natomiast dzieli ich idea działania. Terrory-

stami kierują względy polityczne ideologiczne, bądź religijne czy nacjonalistyczne, natomiast piratami korzyści majątkowe [Łysik, 2012, s. 77]. Terrorystom zależy na rozgłosie i spektakularności działania, podczas gdy piraci starają się unikać rozgłosu. Normy prawne dotyczące piractwa morskiego są obarczone kilkoma poważnymi wadami, które mogą utrudniać ściganie pewnych form tego przestępstwa oraz zwalczanie zbliżonego zjawiska, jakim jest terroryzm morski [Iwanek, 2009, s. 22–32]. Zmiana przepisów zawartych w Konwencji o prawie morza to postulat nierealistyczny i nieosiągalny. Wśród społeczności międzynarodowej brakuje woli takiej zmiany, tym bardziej, jeśli zauważy się, iż do tej pory nie wszystkie państwa przyjęły Konwencję z Montego Bay (znamiennym przykładem są Stany Zjednoczone). Ewentualnym dostępnym rozwiązaniem mogłoby być przyjęcie protokołu dodatkowego do Konwencji o prawie morza dotyczącego piractwa i terroryzmu morskiego [Iwanek, 2009, s. 22–32].

STRATEGIA I TAKTYKA TERRORYSTÓW

Do głównych celów strategii terrorystów należy zaliczyć:

- przełamywanie norm zachowania i praw obowiązujących w danej społeczności, co jest wynikiem odrzucania zasad moralnych i braku hamulców w działaniu,
- rezygnację z przestrzegania prawa międzynarodowego konfliktów zbrojnych, poprzez nieużywanie mundurów lub oznak rozpoznawczych, co oznacza także rezygnację z ochrony prawnej przewidzianej przez prawo międzynarodowe,
- nieprzestrzeganie prawa międzynarodowego również w zakresie atakowanych celów (atrakcyjne dla terrorystów cele są często chronione przez prawo międzynarodowe),
- zadanie jak największych strat i uzyskanie rozgłosu, przy jak najmniejszych stratach własnych i wykluczeniu możliwości zlikwidowania organizacji,
- oddziaływanie psychologiczne, co przeważnie jest dramatycznie manifestowane, zazwyczaj nieprzewidywalne zarówno co do wpływu na psychikę ofiar, jak i na otoczenie,
- wybór często nieuzbrojonych i niewinnych ofiar – ściśle określonych i wyselekcjonowanych lub anonimowych,
- dobór stosowanych środków, aby demonstrowały bezwzględność członków grup terrorystycznych,
- prowadzenie działań na obszarach zurbanizowanych, z powodu łatwości ukrywania się na tych terenach i obecności tam wielu atrakcyjnych dla terrorystów celów (ważne osoby, instytucje, duże zgromadzenia ludności),
- tworzenie sieci konspiracyjnych, nierzadko bardzo rozległych, mających na celu wszechstronne wsparcie prowadzonych działań („bezpieczne lokale”, ukryte magazyny broni, kanały pozyskiwania broni, pieniędzy i informacji),

- używanie siły w sposób możliwie spektakularny, mający zwrócić uwagę opinii publicznej i wywołać pożądany przez terrorystów efekt.

Bruce Hoffman [Hoffman, 2001, s. 175] przedstawił pięć etapów strategii działania terrorystów, która sprowadza się do:

- zwrócenia uwagi na siebie i swoją sprawę,
- uznania istnienia sprawy, w imię której walczą terroryści,
- uznania praw terrorystów do reprezentowania danej sprawy,
- pełnomocnictw (terroryści szukają pełnomocnictw, które pozwolą im na zmiany w rządzie/społeczeństwie, należą one do programu ich walki),
- sprawowania rządów.

Tego typu działania mają na celu obniżenie poparcia społeczeństwa dla władz, a zwiększenie dla terrorystów. Założenie terrorystów opiera się na trójfazowym procesie: akcja – represja – reakcja. Akcja w tym procesie to atak terrorystyczny. Represja to działania władz. W założeniu terrorystów, represyjne działania władz uderzą nie tylko w samych terrorystów, ale w grupy z nimi identyfikowane (określona grupę etniczną, klasową lub też całe społeczeństwo). Finałem tego ma być obalenie rządu przez niezadowolone masy, kierowane przez terrorystów. Dlatego też działalność terrorystów opiera się o stosowanie przemocy. Innym celem jej stosowania jest przetrwanie samej grupy terrorystycznej oraz jej zdolność do działania. W związku z tym, grupy terrorystyczne muszą stosować przemoc w takich sytuacjach jak:

- likwidowanie przeciwników, odstępców (zwłaszcza informatorów policyjnych),
- pozyskiwanie środków do działania (napady na banki, porwania dla okupu).

W taktyce terrorystów można wskazać pewne wspólne elementy, do których należy zaliczyć:

- niekonwencjonalność działań,
- zaskoczenie,
- uzależnienie od danych rozpoznawczych,
- dominująca rola czynnika ludzkiego.

Taktyka działania terrorystów [Piekarski] wyróżnia się tym, że ofiarami są osoby, których atakowanie jest – według prawa międzynarodowego – nielegalne. Oznacza to takie sytuacje jak:

- rozmyślne atakowanie osób cywilnych (niezaangażowanych),
- branie zakładników, pozbawianie ich życia lub grożenie im,
- atakowanie osób chronionych przez prawo międzynarodowe (np. dyplomaci),
- atakowanie celów neutralnych/na terytorium neutralnym.

Ponadto wykorzystuje się ludzi do przeprowadzania samobójczych ataków terrorystycznych, jako elementu psychologicznego oddziaływania w prowadzonej walce, podsycania i podtrzymywania nienawiści, podnoszenia rangi sprawy lub głoszonej idei oraz dla pozyskania nowych zwolenników i rekrutów dżihadzistów gotowych oddać życie.

RODZAJE TERRORYZMU

Znawcy przedmiotu, ze względu na działający podmiot, dzielą terroryzm na:

- polityczny [*Problemy polityczne...*]. Celem terroryzmu politycznego jest zniszczenie istniejącego stanu rzeczy i prowadzenie częściowych lub całościowych zmian w systemie politycznym. Terroryzm polityczny można podzielić na dwa rodzaje: agenturalny oraz ideowy. W pierwszym przypadku terroryści są inspirowani, sponsorowani i sterowani przez obce państwo. W drugim przypadku, terroryści, poprzez zbrodnie, starają się wcielać w życie idee, które wyznają;
- niepolityczny, w którym wyróżnia się kryminalny oraz patologiczny. W pierwszym przypadku, są to działania mafii, gangów, które zmierzają do osiągnięcia zysku lub zamachów na takie dobra jednostki jak: wolność, życie, nietykalność osobista. W drugim przypadku czynnikami sprawczymi działań terrorystycznych są zaburzenia umysłowe sprawców.

Przyjmując za kryterium nurty ideowe czy polityczne, w ramach których funkcjonują poszczególne organizacje, można wyróżnić:

- terroryzm islamski (religijno-nacjonalistyczny) – inspirowany religijnymi prawdami Koranu. Celem bojowników dżihadu (świętej wojny o zwycięstwo islamu) jest walka z niewiernymi oraz odszczepieńcami od wiary i utworzenie kolejnych republik islamskich wzorem Iranu (Państwo Islamskie – Al-Kaida, libański Hezbollach, palestyński Hamas, egipskie Ugrupowanie Islamskie, algierski Islamski Front Ocalenia);
- nurt anarchistyczno-lewacki [*Problemy polityczne...*], jego celem jest zniszczenie państwa poprzez wywołanie rewolucji i obalenie istniejącego ustroju, w następstwie przewrotu powstać ma wolne społeczeństwo złożone z wolnych zrzeszeń i komun (Czerwone Brygady – Włochy, Frakcja Czerwonej Armii – RAF, Niemcy, Akcja Bezpośrednia – Francja);
- nurt separatystyczno-narodowościowy, jego celem jest doprowadzenie do separacji lub inaczej secesji, czyli odłączenia od państwa, przeciwko któremu terroryści podejmują walkę i utworzenia własnego państwa, względnie przyłączenia się, do sąsiedniego kraju (IRA, ETA, terroryzm kurdyjski, tamilski);
- nurt narodowo-wyzwoleńczy, jego celem jest odzyskanie niepodległości (Czarny Wrzesień, Ludowy Front Wyzwolenia Palestyny);
- terroryzm neofaszystowski, jego celem jest realizacja faszystowskich i szowinistycznych idei np. rządów silnej reki (włoski ruch Nowy Ład);
- nurt prawicowo-totalitarny, szwadrony śmierci w Ameryce Łacińskiej;
- nurt nacjonalistyczny, jego celem jest realizacja nacjonalistycznych idei, ugrupowania tego rodzaju mają często zwolenników pośród reakcyjnych środowisk wojska, policji i świata polityki, wykorzystywane są bojówki (Ku Klux Klan w USA, ugrupowania skinheadów w RFN, francuska OAS, grecka Ludowa Armia Rewolucyjna);

- terroryzm millenarystyczny [*Problemy polityczne...*] (sekty religijne), jest dziełem zbrojnych utopistów przekonanych o tym, że świat współczesny jest krańcowo zły, że ludzkości grozi kataklizm oraz że adepci ugrupowania zostali wybrani celem stworzenia nowego i lepszego świata po zaistniałej katastrofie (w działaniach religijnych sekt agresja zwrócona jest przeciw innym lub przeciwko własnemu wyznawcom, samobójcza Świątynia Ludu, Szczep Dawidowy, japońska sekta Najwyższa Prawda);
- nurt eksternistyczno-komunistyczny, jego celem jest wywołanie rewolucji i obalenie istniejącego ustroju, w następstwie przewrotu powstać ma nowe porwolutyjne państwo komunistyczne, w którym władze przejmie terrorystyczna i rewolucyjna awangarda (Czerwona Armia – Japonia, Czerwoni Khmerowie – Kambodża, peruwiański Świetlisty Szlak, urugwajski Tupamaros, argentyńska Rewolucyjna Armia Ludu).

Ze względu na sposób działania – *modus operandi* – można wyróżnić terroryzm:

- indywidualny – akty przemocy skierowane przeciwko konkretnym i określonym przez terrorystów osobom (zamachy, mordy polityczne, porwania),
- zbiorowy – akty przemocy skierowane przeciwko anonimowym i przypadkowo wybranym ofiarom – losowa zbiorowość (porwania samolotów, branie zakładników, wysadzanie w powietrze obiektów).

Ze względu na obszar działania można wyróżnić terroryzm:

- państwowy, który polega na zastraszaniu obywateli (forma walki w wielu krajach na świecie przeciwko partyzantom,
- międzynarodowy, pojmowany jako działalność nie posiadająca ograniczonego przestrzennie obszaru działania. Obiekty ataku mają z założenia wywoływać reperkusje międzynarodowe. Przemoc wobec osób chronionych przez prawo międzynarodowe dyplomaci, przywódcy państw, rządów) i miejsc podlegających takiej ochronie (ambasady), wobec lotnictwa cywilnego, środków komunikacji masowej (metro, pociągi).

Ze względu na realizowaną strategię można wyróżnić terroryzm [*Problemy polityczne...*]:

- sprawczy bezpośredni – dążenie do obalenia istniejącego porządku i zastąpienia go nowym reprezentowanym przez samych terrorystów, wiara we własną skuteczność i siłę. Dość często ten rodzaj terroryzmu wiąże się z walką ruchów narodowyzwoleniczych albo rewolucyjnych, toczących działania partyzancie, może przekształcić się w wojnę domową (algierski Front Wyzwolenia Narodowego, Czerwoni Khmerowie, Świetlisty Szlak, ugrupowania islamskie);
- sprawczy pośredni – dążenie do wymuszenia zmiany politycznej, lecz bez chęci ze strony terrorystów przejęcia na siebie odpowiedzialności za rządy w kraju. Nie jest to więc próba pokonania istniejącego reżimu politycznego, lecz wymuszania na nim ustępstw. Nękanie społeczeństwa aktami przemocy, dezorganizacja i chaos mają skłonić elitę władzy do takich rozwiązań, które zmienią nieco

ustrój polityczny państwa (OAS we Francji, baskijska ETA, Ku Klux Klan, zamachy na polityków);

- terroryzm na użytek „propagandy przez czyn” – ta odmiana sprowadza się głównie do przygotowania sytuacji rewolucyjnej, nie chodzi tu ani o obalenie reżimu ani o pozytywną zmianę polityki. Terroryzm ma pełnić funkcję „detonatora buntu mas” poprzez wskazanie, że istnieje organizacja, która walczy o określone ideały, zachęca podobnie myślących do przyłączenia się do walki, przez destrukcję, śmierć i zbrodnie ma zburzyć stabilność społeczną i doprowadzić do upowszechnienia w społeczeństwie radykalnych i autorytarnych nastrojów (ugrupowania anarchistyczne, lewackie).

Ze względu na taktykę można wyróżnić terroryzm [*Problemy polityczne...*]:

- represywny – akty przemocy i gwałtu stosowane przez reżimy polityczne w celu zastraszenia własnego lub okupowanego narodu lub przez ruch polityczny (rewolucyjny, nacjonalistyczny, religijny) celem utrzymania jedności organizacji i wymuszenia poparcia,
- defensywny – przemoc mająca miejsce podczas walki z najeźdźcą, przemoc stosowana celem powstrzymywania zmian społecznych i obrony istniejących wzorców kulturowych, także działania odwetowe, a więc kontrterroryzm,
- ofensywny – działania, których celem jest dokonanie zmian politycznych i społecznych poprzez polityczny szantaż i wymuszenie określonych działań w stosunku do rządzących, zmierzanie do zmiany istniejącego porządku na inny, np. poprzez przygotowanie sytuacji rewolucyjnej.

Oprócz przedstawionych klasyfikacji w literaturze przedmiotu wymieniane są takie odmiany terroryzmu jak: ekoterroryzm, bioterroryzm, cyberterroryzm. Ekoterroryzm polega na prowadzeniu przestępczych działań szkodliwych dla środowiska naturalnego, z użyciem siły lub przemocy ze szkodą dla przedsiębiorstw, osób fizycznych lub grup. Głównym środkiem zastraszania jest wywoływanie niekorzystnych zmian w środowisku naturalnym, a nawet terroryzm konsumencki tj. wystawianie na szwank życia i zdrowia konsumentów. Rozwój technologiczny i rozprzestrzenianie posiadania środków masowego rażenia rodzi zagrożenie wykorzystania materiałów radioaktywnych, broni chemicznej i biologicznej do działań terrorystycznych.

Bioterroryzm polega na wykorzystaniu wirusów, bakterii, grzybów, toksyn w celu wywołania choroby, zabicia ludzi, zwierząt lub zniszczenia roślin, co spowoduje lęk i panikę wśród ludności i ratowników oraz ogromne straty ekonomiczne. Stosowane są już takie środki jak:

- laseczka wąglika, wnika do organizmu drogą oddechową, pokarmową, przez skórę. Infekcja u człowieka występuje w jednej z trzech postaci: skórnej (czarna krosta) – 95%, jelitowej, płucnej. Stan chorego często po 2–3 dniach kończy się śmiercią;
- rycyna, dawka śmiertelna dla człowieka w postaci aerozolu wynosi ok. 3 µg na 1 kg masy ciała. Zatrucie może nastąpić przez wstrzyknięcie (iniekcja), drogą

pokarmową lub oddechową. Zatrucie powoduje śmierć w ciągu kilkudziesięciu godzin, przy zatruciu pokarmowym – 5 dni.

Cyberterroryzm – atak zakładający kradzież, zniszczenie lub uzyskanie dostępu i wykorzystanie danych elektronicznych przechowywanych i strzeżonych przez światowe (prywatne i instytucjonalne) systemy informatyczne, dokonywany przy pomocy Internetu lub lokalnych sieci komputerowych. Linda Garrison określa cyberterroryzm jako akt kryminalny popełniony przy użyciu komputera i możliwości telekomunikacyjnych, powodujący użycie siły, zniszczenie lub przerwanie świadczenia usług dla wywołania strachu lub niepewności danego rządu, organizacji lub ludności, tak aby wykorzystać ich reakcje dla osiągnięcia określonych celów politycznych, społecznych, ideologicznych [Garrison, Grand].

Obecnie Polska znajduje się na piątym miejscu pod względem ataków internetowych pochodzących z urządzeń mobilnych – tabela 1.

Tabela 1. Udział procentowy ataków pochodzących z sieci w poszczególnych państwach

Lp.	Kraj	Udział procentowy ataków pochodzących z sieci
1	Włochy	28,0%
2	Wielka Brytania	11,0%
3	Chile	9,1%
4	Brazylia	7,4%
5	Polska	5,3%
6	Malezja	4,5%
7	Chiny	3,4%
8	Stany Zjednoczone	3,1%
9	Rosja	2,6%
10	Litwa	2,3%
11	Inne	23,3%

Źródło: [Noga, s. 10; <http://technologie>].

STATYSTYKI DOTYCZĄCE ZAGROŻEŃ TERRORYSTYCZNYCH

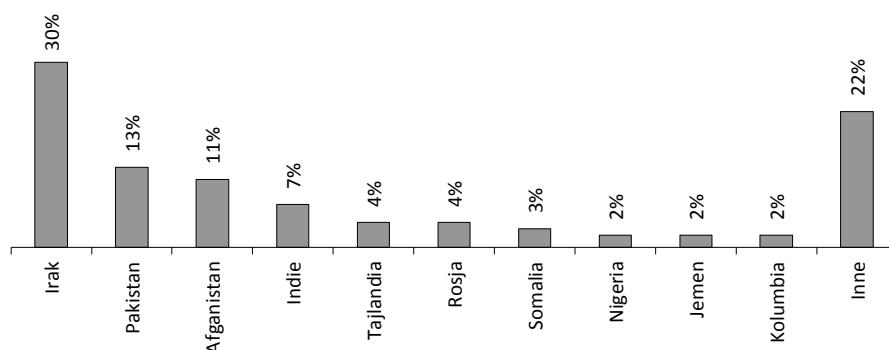
Od 2007 do 2014 roku [Terrorism & Political...], 78% wszystkich ataków terrorystycznych zostało przeprowadzonych w 10 krajach: Iraku – 30%, Pakistanie – 13%, Afganistanie – 11%, Indiach – 7%, Tajlandii – 4%, Rosji – 4%, Somalii – 3%, Nigerii – 2%, Jemenie – 2% oraz Kolumbii – 2% (rys. 1).

Zgodnie z danymi przedstawionymi przez GTD (*Global Terrorism Database*) [Global Terrorism...] w 2014 roku przeprowadzono 13 463 ataki terrorystyczne (wzrost o 39% do 2013 roku) w wyniku których zostało zabitych 32 727 osób (wzrost o 81% do 2013 roku).

W 2013 roku zostało przeprowadzonych 9707 ataków terrorystycznych, w których zginęło około 18 000 osób na świecie. Jest to 44-procentowy wzrost

liczby ataków oraz 61-procentowy wzrost liczby osób zabitych w stosunku do roku 2012, w którym zginęło około 11 000 osób [Global Terrorism Database].

Średnia miesięczna wynosiła 808,91 ataków, 1490,92 zabitych, 2714,75 rannych. Średnio na atak przypadało 1,84 zabitych, 3,36 rannych.

**Rysunek 1. Liczba ataków terrorystycznych
w poszczególnych państwach**

Źródło: [Terrorism & Political ...].

Tabela 2. Ataki terrorystyczne w 2013 roku, klasyfikacja miesięczna

Miesiąc	Ataki	Zabici	Ranni	Porwani
Styczeń	669	1022	2043	986
Luty	567	991	1840	118
Marzec	639	1027	1881	145
Kwiecień	804	1123	2533	148
Maj	924	1557	3448	172
Czerwiec	685	1542	2326	313
Lipiec	898	1862	3151	176
Sierpień	842	1918	3683	126
Wrzesień	761	2034	3296	199
Październik	934	1639	2702	199
Listopad	1007	1448	2649	144
Grudzień	977	1728	3025	264
Razem	9707	17891	32577	2990

Źródło: [Statistical information].

Mimo że zamachy terrorystyczne miały miejsce w 93 różnych krajach to były mocno skoncentrowane geograficznie. Ponad połowa wszystkich ataków (57%) a także zgonów (66%) i obrażeń (73%) wywołanych tymi atakami, miała miejsce w trzech krajach: Iraku, Pakistanie i Afganistanie. W tych tragicznych statystykach prowadzi Irak, gdzie w 2013 roku w 2495 zamachach zginęło 6378 osób.

Wśród dziesięciu krajów, które w największym stopniu doświadczyły zamachów terrorystycznych w 2013 roku są też Filipiny, Syria, Pakistan, Nigeria, Jemen i Somalia – tabela 3. W raporcie wskazano 220 organizacji odpowiedzialnych za przeprowadzenie ataków (wśród nich 38 nowych), które nie występowały w poprzednich raportach. Najczęściej ataki terrorystyczne były prowadzone przez następujące organizacje – tabela 4.

Tabela 3. Ranking krajów z największą liczbą ataków w 2013 roku

Państwo	Ataki	Zabici	Ranni	Średnia liczba zбитych/atak	Średnia liczba rannych/atak
Irak	2495	6378	14956	2,56	5,99
Pakistan	1920	2315	4989	1,21	2,60
Afganistan	1144	3111	3717	2,72	3,25
Indie	622	405	717	0,65	1,15
Filipiny	450	279	413	0,62	0,92
Tajlandia	332	131	398	0,39	1,20
Nigeria	300	1817	457	6,06	1,52
Jemen	295	291	583	0,99	1,98
Syria	212	1074	1773	5,07	8,36
Somalia	197	408	485	2,07	2,46

Źródło: [Statistical information].

Tabela 4. Grupy odpowiedzialne za przeprowadzenie ataków terrorystycznych w 2013 roku

Nazwa grupy	Ataki	Zabici	Średnia liczba zбитych/atak
Talibowie	641	2340	3,65
Al-Kaida w Iraku, Syrii oraz Lewancie	401	1725	4,30
Boko Haram	213	1589	7,46
Maoiści (India)/Komunistyczna Partia Indii	203	190	0,94
Al-Shabaab	195	512	2,63
Tehrik-i-Taliban Pakistan (TTP)	134	589	4,40
Filipińska Partia Komunistyczna (NPA)	118	88	0,75
Al-Kaida na Półwyspie Arabskim	84	177	2,11
Rewolucyjne SZ Kolumbii (FARC)	77	45	0,58
Islamski Ruch Wolnościowy Bangsamoro (BIFM)	34	23	0,68

Źródło: [Statistical information].

Każdy atak terrorystyczny obejmował stosowanie jednej lub wielu taktyk. Taktyka stosowana w atakach terrorystycznych w 2013 roku to:

- ładunki wybuchowe (bomby) – 57%,
- napaść zbrojna – 23%,
- zabójstwo – 8%,
- porwanie – 6%,
- ataki na obiekty (budynki) – 6%.

Tabela 5. Cele ataków terrorystycznych w 2013 roku

Cele/obiekty	Liczba	Cele/obiekty	Liczba
Obywatele	3035	Dziennikarze i media	167
Policja	2388	Partie polityczne	137
Przedstawiciele władz	1376	Dyplomaci	102
Handlowe	862	Telekomunikacja	68
Wojskowe	621	Organizacje pozarządowe	51
Religijne	383	Inne	41
Instytucje edukacyjne	354	Porty lotnicze i samoloty	29
Służba ochrony	270	Turyści	16
Transport lądowy	253	Statki morskie	11
Usługi	244	Zaopatrzenie wodne, żywnościowe	7
Razem	10 415		

Źródło: [Statistical information].

Instytut Ekonomii i Pokoju (IEP – *The Institute for Economics and Peace*) dokonał analizy globalnych zagrożeń terrorystycznych w 158 krajach w latach 2002 – 2011. Tylko w 31 państwach nie było ataków terrorystycznych. Ranking otwiera Irak ze wskaźnikiem 9,56 (średnia ważona liczba: ataków terrorystycznych, osób zabitych oraz rannych, zniszczeń i szkód). Kolejne pozycje zajmują: Pakistan, Afganistan, Indie i Jemen – tabela 6.

Tabela 6. Globalny współczynnik zagrożeń terrorystycznych w latach 2002–2011

Pozycja	Kraj	Wskaźnik
1.	Irak	9,56
2.	Pakistan	9,05
3.	Afganistan	8,67
4.	Indie	8,15
5.	Jemen	7,31
6.	Somalia	7,24
7.	Nigeria	7,24
8.	Tajlandia	7,09
9.	Rosja	7,07
10.	Filipiny	6,80

Źródło: [Global terrorism index].

Liczba ataków przeprowadzonych w Unii Europejskiej w roku 2011 wyniosła 174. Pojedynczy terroryści odpowiedzialni byli za zabicie 2 osób w Niemczech [www.thereligionofpeace...12; Nowacki, 2014, s. 219–227]. Liczba ataków terrorystycznych w UE w roku 2012 [www.thereligionofpeace...13] zwiększyła się do 219, liczba osób zabitych wyniosła 17. Ataki przeprowadzone zostały w następujących państwach:

- Francja – 125,
- Hiszpania – 54,
- Wielka Brytania – 24,
- Włochy – 11,
- Belgia – 2,
- Bułgaria – 2,
- Grecja – 1.

W 2013 roku w UE w zamachach terrorystycznych zginęło 7 osób. Liczba ataków zmniejszyła się do 152 [www.thereligionofpeace...14]. Ataki przeprowadzone zostały w pięciu krajach UE:

- we Francji – 63,
- w Wielkiej Brytanii – 35,
- w Hiszpanii – 33,
- w Grecji – 14,
- we Włoszech – 7.

W 2014 roku w UE w zamachach terrorystycznych zginęły 4 osoby. Liczba ataków wzrosła do 199 [www.thereligionofpeace...15]. Ataki przeprowadzone zostały w pięciu krajach UE:

- w Wielkiej Brytanii – 109,
- we Francji – 52,
- w Hiszpanii – 18,
- we Włoszech – 12,
- w Grecji – 7,
- w Belgii – 1.

Z niepotwierdzonych danych wynika, że w atakach terrorystycznych w UE w roku 2015 zginęły co najmniej 154 osoby [http://edition.cnn.com/2015/01]:

- 12 osób zginęło 7 stycznia w Paryżu, w ataku na redakcję tygodnika „Charlie Hebdo”,
- 6 osób zginęło 9 stycznia w Paryżu, podczas wzięcia zakładników w hipermarkecie koszernym Hyper Cacher,
- 2 osoby zginęły 9 stycznia w drukarni Dammartin-en-Goele (Francja),
- 3 osoby zginęły w Kopenhadze w dniu 14 lutego,
- 1 osoba zginęła w zamachu w Saint-Quentin-Fallavier (Francja), 26 czerwca,
- 130 osób zginęło w sześciu zamachach, 13 listopada w Paryżu.

Zdaniem ekspertów Aon Global Risk Consulting, branżą najczęściej atakowaną przez terrorystów jest transport (28,07%) – tabela 7. Drugie miejsce na liście ataków terrorystycznych zajmuje handel detaliczny – 24,18%. Zamachowcy uderzyli nie tylko w centra handlowe, czy supermarkety, ale również lokale gastronomiczne, restauracje, kluby i bary.

Można wskazać trzy główne przyczyny ataków terrorystycznych w sektorze handlu detalicznego. Po pierwsze, znaczna ich część jest skierowana przeciwko sklepom, które nie są w posiadaniu islamistów. Po drugie, terroryści na cel swoich

ataków chętnie wybierają znane marki, będące symbolem świata zachodniego i kapitalizmu. Wreszcie, handel detaliczny jest dla grup terrorystycznych atrakcyjnym przedmiotem ataku, ze względu na możliwość spowodowania znacznych strat w ludziach, dużych utrudnień w życiu codziennym oraz skutecznego zastraszenia ludności cywilnej.

Tabela 7. Częstotliwość dokonywania ataków terrorystycznych na różne obiekty (branże)

Obszary ataków	%
Transport (lądowy – 23,36%, lotniczy – 2,46%, morski – 2,25%)	28,07%
Handel detaliczny, gastronomia	24,18%
Przemysł wydobywczy	14,55%
Infrastruktura (obiekty państwowe, samorządowych, publiczne, kultu religijnego)	8,20%
Budownictwo	5,74%
Turystyka	6,56%
Finanse	2,05%
Przedsiębiorstwa użyteczności publicznej	2,25%
Inne	8,40%
Razem	100,00%

Źródło: [Terrorism & Political...].

ATAKI TERRORYSTYCZNE PRZEPROWADZONE NA OBIEKTY INFRASTRUKTURY TRANSPORTOWEJ

Zdaniem ekspertów *Aon Global Risk Consulting* [Terrorism & Political...], branżą najczęściej atakowaną przez terrorystów od roku 2007 do 2012 był transport lądowy. Drugie miejsce na liście ataków terrorystycznych zajmował w tym samym czasie handel detaliczny. Natomiast w roku 2013 i 2014, najczęściej atakowanym sektorem był handel detaliczny, a na drugim miejscu transport lądowy.

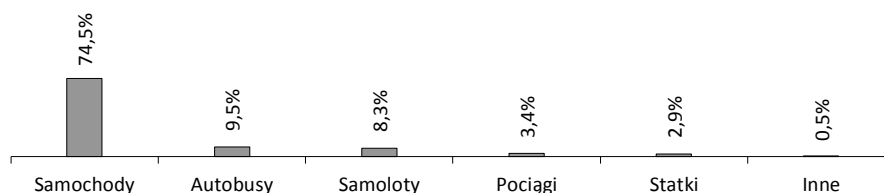
Terroryści atakują obiekty transportowe, takie jak: metra, dworce, lotniska, które skupiają dużą liczbę podróżnych i są łatwo dostępne dla terrorystów. Wybrane ataki terrorystyczne na obiekty transportu drogowego, kolejowego, lotniczego i morskiego na całym świecie przedstawiono w tabelach: 8, 9, 10, 11.

Susan Pantell dokonała analizy zagrożeń terrorystycznych w Stanach Zjednoczonych, dotyczących obszaru transportu w okresie pokrywającym 41 lat, tj. w latach 1967–2007 – rys. 2. Zgodnie z danymi, przedstawionymi na rys. 1, 90,3% ataków dotyczyło transportu lądowego (74,5% – samochodowy, 9,5% – autobusy, 6,3% – pociągi), 8,3% – transportu powietrznego, 0,9% – transportu morskiego, 0,5% – innego.

**Tabela 8. Wybrane ataki terrorystyczne
na obiekty transportu drogowego**

Miejsce, data	Rodzaj ataku	Ofiary
Izrael, 8 maja 1970 roku.	Atak OWP na autobus szkolny.	Zginęło 9 dzieci i 3 dorosłych, 19 zostało rannych.
USA, 19 kwietnia 1995 roku.	Wybuch bomby w samochodzie przy budynku federalnym (Oklahoma).	Zginęło 168 osób.
Izrael, 25 lutego 1996 roku.	Eksplodacja autobusu w pobliżu dworca autobusowego w Jerozolimie.	Zginęło 26 osób.
Rosja, 4 września 1999 roku.	Wybuch bomby w samochodzie-pułapce, Dagestan.	Zginęły 64 osoby.
Kosowo, 16 lutego 2001 roku.	Atak terrorystyczny na autobus w Podujevie.	Zginęło 12 osób, 40 zostało rannych.
Rosja, 1 sierpnia 2003 roku.	Eksplodacja ciężarówki z materiałem wybuchowym, Północna Osetia.	Zginęło 50 osób.
Izrael, 19 sierpnia 2003 roku.	Samobójczy atak na autobus w Jerozolimie. Do zamachu przyznał się Islamski Dżihad.	Zginęło 20 osób, ponad 100 rannych.
Irak, 19 sierpnia 2003 roku.	Wyładowana materiałami wybuchowymi ciężarówka eksplodowała przed siedzibą ONZ w Iraku.	Zginęło 17 osób, w tym szef misji ONZ, rannych ponad 80 osób.
Irak, 18 stycznia 2004 roku.	Eksplodacja pojazdu w Bagdadzie.	Zginęło co najmniej 25 osób, a ponad 130 zostało rannych.
Irak, 10 lutego 2004 roku.	Wybuch samochodu, Iskandarija.	Zginęło 50 osób.
Egipt, 23 lipca 2005 roku.	Wybuchy bomb w samochodach, Szarm el-Szejk, Półwysep Synaj.	Co najmniej 70 osób zginęło, a ponad 150 zostało rannych.
Afryka, 8 stycznia 2010 roku.	Atak na autobus wiozący do Angoli piłkarzy Togo.	Zginęło 3 osoby, 9 zostało rannych.
Filipiny, 21 października 2010 roku	Eksplodacja bomby w autobusie na wyspie Mindanao.	10 osób zginęło, dziewięć zostało rannych.
Bułgaria, 18 lipca 2012 roku.	Atak terrorystyczny w autobusie w Burgas.	7 ofiar śmiertelnych, 32 osoby zostały ranne.
Nigeria, 20 maja 2013 roku.	Wybuch ciężarówki oraz mikrobusu w Džos.	118 ofiar śmiertelnych.
Rosja, 21 października 2013 roku.	Terrorystka-samobójczyni spowodowała wybuch bomby w podmiejskim autobusie w Wołgogradzie.	7 ofiar śmiertelnych, 37 osób zostało rannych.
Pakistan, 13 lutego 2014 roku.	Zamach na autobus przewożący policjantów w Karaczi.	11 ofiar śmiertelnych, 30 osób zostało rannych.
Egipt, 16 lutego 2014 roku.	Zamach bombowy na autokar przewożący koreańskich turystów w Ta-bie.	4 ofiary śmiertelne, 14 osób zostało rannych.
Kenia, 5 maja 2014 roku.	Ataki bombowe w 2 autobusach w Nairobi.	3 ofiary śmiertelne, 60 osób zostało rannych.

Źródło: [Global Terrorism Database].

Rysunek 2. Ataki terrorystyczne w USA

Źródło: [Light Rail].

Tabela 9. Wybrane ataki terrorystyczne na obiekty transportu kolejowego

Miejsce, data	Rodzaj ataku	Ofiary
Japonia, 20 marca 1995 roku.	Zamach w metrze w Tokio, przy użyciu gazu bojowego sarin.	Zginęło 13 osób, 5 tysięcy uległo ciężkiemu zatruciu.
Francja, 25 lipca 1995 roku.	Paryż, wybuch w metrze, odpowiedzialni algierscy ekstremiści.	Zginęło 8 osób, rannych 86.
Sri Lanka, 24 lipca 1996 roku.	Kolombo, eksplozja bomb w pociągu.	Zginęło 78 osób, rannych 450.
Indie, 30 grudnia 1996 roku.	Atak na pociąg przez separatystów z ugrupowania Bodo.	Zginęło 300 osób.
Angola, 10 sierpnia 2001 roku.	Zamach w pociągu pasażerskim w Luandzie.	Zginęły 252 osoby.
Hiszpania, 11 marca 2004 roku.	Zamach bombowy w metrze w Madrycie.	Zginęło 191 osób, 1900 zostało rannych.
Rosja, 6 lutego 2004 roku.	Zamach bombowy w moskiewskim metrze.	Zginęło 41 osób, a ponad 100 zostało rannych.
W. Brytania, 7 lipca 2005 roku.	Zamach bombowy w metrze w Londynie.	Zginęły 52 osoby, a co najmniej 700 osób zostało rannych.
Indie, 11 lipca 2006 roku.	Bombaj, wybuch siedmiu bomb w pociągach i na peronach stacji kolejowych.	Zginęło około 200 osób, około 700 zostało rannych.
Indie, 19 lutego 2007 roku.	Zamach bombowy na pociąg ekspresowy.	Zginęło 68 osób, wiele zostało rannych.
Indie, 26–29 listopada 2008 roku.	Zamach bombowy w Bombaju na dworcu kolejowym oraz okolicy.	195 ofiar śmiertelnych, 300 rannych.
Rosja, 29 marca 2010 roku.	Zamach bombowy w moskiewskim, dokonany przez dwie kobiety-samobójczynie.	Zginęło, co najmniej 39 osób, a 102 zostały ranne
Białoruś, 11 kwietnia 2011 roku.	Zamach bombowy w metrze w Mińsku.	Śmierć poniosło 15 osób, a 204 osoby zostały ranne
Pakistan, 21.10.2013 r.	Eksplzja bomby w pociągu w Beludżystanie.	6 osób zabitych, 17 rannych.
Rosja, 29 grudnia 2013 roku.	Zamach samobójczy w budynku dworca kolejowego w Wołgogradzie.	15 osób zginęło, 50 zostało rannych.
Chiny, 2 marca 2014 roku.	Atak terrorystyczny 10 nożowników na stacji kolejowej w mieście Kunming.	33 osoby zginęły, 130 zostało rannych.
Pakistan, 8 kwietnia 2014 roku.	Wybuch bomby w pociągu na stacji w Sibi.	13 osób zginęło, 35 zostało rannych.

Źródło: [Global Terrorism Database; Statistical information].

Tabela 10. Zamachy terrorystyczne na samoloty i lotniska

Data	Rodzaj ataku	Straty, ofiary
1	2	3
10.10.1933.	Zamach bombowy w samolocie Boeing 247 linii United Airlines, lecącym z Cleveland do Chicago i znajdującego się nad Indianą.	Zginęło 3 członków załogi i 4 pasażerów.
Lato 1937.	Wysadzenie hangaru na lotnisku Le Bourget (Francja) przez działaczy Narodowego Związku Nowego Pokolenia (NTSNP).	Zniszczono 6 samolotów wojskowych.
01.11.1958.	Terrorysty z Ruchu 26. Czerwca porwali kubański samolot, zmusili pilota lądowania na lotnisku na Kubie, samolot rozbił się.	Zginęło 17 spośród 20 osób obecnych na pokładzie.
21.02.1970.	Wybuch bomby w samolocie Swissair 330, lecącym z Szwajcarii do Izraela.	Zginęło 47 osób.
06.09.1970.	LFWP uprowadził 3 samoloty z ponad 400 zakładnikami na pokładzie. dwa z nich eksplodowały w Jordanii, trzy w Egipcie.	Trzy samoloty, 400 ofiar.
26.01.1972.	Zamach na samolot Dc-9 linii jugosłowiańskich.	Zginęło 27 osób, w tym 4 członków załogi.
08.05.1972.	Porwany samolot pasażerski belgijskich linii lotniczych Sabena przez Czarny Wrzesień na lotnisku Lod (Izrael).	Zginęło 3 palestyńskich terrorystów, 5 izraelskich żołnierzy i 1 zakładnik.
30.05.1972.	Zamach bombowy na lotnisku Lod w Izraelu.	Zginęło 26 osób, 78 odniosło rany.
07.08.1982.	Organizacja ASALA podłożyła bombę na lotnisku w Ankarze.	Zginęło 9 osób, 70 zostało rannych.
17.09.1973.	Palestyńscy terrorysty podłożyli bombę w biurze linii lotniczych PanAm na lotnisku Fiumicino w Rzymie. Wzięli 7 zakładników, porwali samolot do Aten. Po zabiciu 1 zakładnika odlecieli do Kuwejtu, gdzie oddali się w ręce policji.	Zginęło 32 osoby, rannych 50 osób.
29.12.1975.	Zamach bombowy na lotnisku La Guardia w Nowym Jorku.	Zginęło 11 osób, a 75 zostało rannych.
27.06.1976.	Porwanie samolotu Air France przez terrorystów z grupy Baader-Meinhof oraz LFWP i zmuszenie do lądowania na lotnisku w Entebbe w Ugandzie. Przetrzymano 258 pasażerów i członków załogi, pozostawiono jako zakładników tylko obywateli Izraela, pozostałych uwolniono.	Zginęło 3 zakładników i wszyscy terrorysty.
23.10.1983.	Zamach bombowy na lotnisku w Bejrucie przeprowadzony przez libańską organizację Hezbollah.	Zginęło 241 Amerykanów oraz 58 Francuzów.
06.06.1985.	Wybuch bomby podłożonej przez Frakcję Czerwonej Armii na lotnisku we Frankfurcie nad Menem.	Zginęły 3 osoby.
23.06.1985.	Zamach bombowy na samolot Boeing 747-237B Air India 182, dokonany przez organizację Babbar Khalsa.	Zginęło 329 osób
23.11.1985.	Grupa Abu Nidala porwała samolot egipskich linii lotniczych. Dwa dni później doszło do nieudanej akcji odbicia zakładników.	Zginęło 60 osób.

1	2	3
27.12.1985.	Zamachy bombowe na stanowiska izraelskich linii lotniczych El Al na lotniskach w Rzymie i Wiedniu.	Zginęło 18 osób, w tym kilku Amerykanów.
25.12.1986.	Porwanie samolotu Iraqi Airways. Wybuch dwóch granatów i awaryjne lądowanie.	Zginęły 63 osoby.
21.12.1988.	Samolot linii lotniczych PanAm eksplodował nad miasteczkiem Lockerbie w Szkocji, w wyniku wybuchu bomby.	Zginęło 259 osób.
18.07.1994.	Zamach na lotnisku Buenos Aires.	Zginęło 85 osób, głównie obywateli Izraela.
17.07.1996.	Samolot pasażerski Boeing 747 linii TWA eksplodował tuż po starcie z lotniska w Nowym Jorku i spadł do Oceanu Atlantyckiego.	Śmierć poniosło 230 osób, w tym członkowie załogi.
23.11.1996.	Porwany Boeing 767 etiopskich linii lotniczych spadł do morza w pobliżu Komorów.	Zginęło 125 osób, 50 osób ocalało.
11.09.2001.	Dziewiętnastu członków Al-Kaidy porwało 4 samoloty z pasażerami: dwa z nich uderzyły w wieżowce World Trade Center, powodując ich pożar i zawalenie się, jeden uderzył w Pentagon, a czwarty, na pokładzie którego pasażerowie próbowali obezwładnić porywaczy, rozbił się pod Pittsburghiem.	Zginęło ponad 3 tys. osób, a kilka tysięcy zostało rannych.
30.12.2006.	Wybuch bomby podłożonej przez ETA na lotnisku Barajas pod Madrytem.	Dwie osoby zaginione, 26 rannych.
30.06.2007.	Zamach bombowy na lotnisku w Glasgow.	Pięć osób zostało rannych.
24.01.2011.	Zamach bombowy na lotnisku Domodedowo pod Moskwą (Rosja).	Zginęło 36 osób, 180 osób zostało rannych.
18.07.2012.	Zamach bombowy na lotnisku w Burgas, spowodowany przez zamachowca samobójcę.	Zginęło siedem osób, 32 zostały ranne.
08.03.2014.	Zaginienie samolotu – Boeing 777-200ER Malaysia Airlines 370, lecącego z Kuala Lumpur do Pekinu.	Zaginionych 239 osób, w tym 12 członków załogi.
17.07.2014.	Katastrofa samolotu – Malaysia Airlines MH17. Prawdopodobnie został strącony rakietą ziemia-powietrze przez separatystów.	298 osób zabitych, w tym 15 członków załogi.

Źródło: [Global Terrorism Database; Statistical information].

Tabela 11. Wybrane ataki terrorystyczne na obiekty transportu morskiego w latach 1961–2005

Data ataku	Obiekty ataku terrorystycznego
1	2
22.01.1961.	Uprowadzenie liniowca pasażerskiego Santa Maria przez 70 rebeliantów portugalskich, w celu podjęcia kroków przeciwko rządzącej w Lizbonie juncie Salazara. Po zawinięciu do portu Recife w Pernambuko rebelianci oddali się w ręce władz i uzyskali azyl polityczny.
1974 r.	Uprowadzenie filipińskiego promu Laju przez terrorystów z Ludowego Frontu Wyzwolenia Sahary Zachodniej – Polisario. Po trwających kilka dni negocjacjach uzyskali wolny przelot do Kuwejtu.

1	2
1979 r.	Atak bombowy na jacht lorda Moutbattena przez członków PIRA (Tymczasowej Irlandzkiej Armii Republikańskiej). W wyniku eksplozji zginęły 4 osoby, w tym członek rodziny królewskiej.
03.10.1985.	Porwanie statku pasażerskiego Achilles Lauro przez terrorystów z Frontu Wyzwolenia Palestyny, którzy zażądali uwolnienia 50 aktywistów arabskich więzionych w Izraelu. Dokonali zabójstwa jednego z pasażerów oraz wynegocjowali zgodę Kairu na bezpieczny przelot do Tunezji. Egipski Boeing 737 został zmuszony do wylądowania na Sycylii w bazie NATO Sigonella, po czym terrorystów aresztowali włoscy karabinierzy.
1996 r.	Porwanie tureckiego promu pasażerskiego na Morzu Czarnym, na którym to 9 uzbrojonych rebeliantów czeczeńskich przetrzymywało przez 2 dni 255 pasażerów, zwracając uwagę świata na problem czeczeński.
11.07.1998.	Uprowadzenie przez terrorystów statku wycieczkowego City of Poros. Śmierć i poważne obrażenia odniosło 89 osób. Do akcji przyznała się fundamentalistyczna organizacja pod nazwą Święta Wojna Islamska.
12.10.2000.	Atak samobójczy na okręt amerykański USS Coole (wybrzeże Jemenu) przy wykorzystaniu łodzi z materiałem wybuchowym C4 – 270 kg. Zginęło 19 marynarzy, a 39 zostało rannych. Do ataku przyznała się Al-Kaida.
2000, 2001	Zatopienie okrętów SM Sri Lanki.
2002 r.	Atak samobójczy na supertankowiec MV Limburg (297 000 baryłek ropy) przy wykorzystaniu łodzi z materiałem wybuchowym TNT – ok. 100–200 kg. Oprócz pożaru statku (Jemen), do morza przedostało się 50 000 baryłek ropy. Oprócz terrorysty, zginęło dwóch marynarzy. Do ataku przyznała się Al-Kaida.
2004 r.	– Atak na terminale naftowe Khor al-Amaya i Al Basra w Iraku, przy użyciu małej łodzi wypełnionej materiałem wybuchowym. Zginęły 3 osoby. Atak przeprowadziły dwie organizacje: Jamaat al – Tawhid i Walczący Dżihad. – Atak bombowy grupy Abu Sayyafa na filipiński prom Superferry. Eksplozja 5 kg ładunku TNT spowodowała śmierć 119 pasażerów i członków załogi, rannych zostało 300 osób. – Atak samobójczy dwóch szahidów w porcie Ashod w Izraelu. Zabitych zostało 10 osób. Do ataku przyznały się Hamas i Brygady Męczenników Al-Aksa.
2005 r.	Ostrzelanie 3 rakietami typu Katusza, amerykańskiego okrętu USS Ashland w porcie Aqaba w Jordanie. Rakiety nie trafiły celu. Zginęła jedna przypadkowa osoba. Do przeprowadzenia ataku przyznała się Al.-Kaida.

Źródło: [Kaliński, 2007].

WNIOSKI

Zagrożeniem dla Europy, w tym i dla Polski, jest zorganizowany terroryzm międzynarodowy. Polska powinna się liczyć z możliwością działań skierowanych przeciwko niej w związku z udziałem w kampanii antyterrorystycznej. Nie można wykluczyć akcji odwetowych będących konsekwencją prowadzonych przez NATO lub UE operacji stabilizacyjnych i pokojowych. Zagrożeniem dla Polski jest również zorganizowana przestępczość międzynarodowa, co wynika z tranzytowego położenia Polski oraz charakteru i sposobów działania międzynarodowych grup przestępczych.

Przystąpienie Polski do pełnej realizacji Układu z Schengen, a co za tym idzie – zniesienie kontroli granicznej na odcinkach wewnętrznej granicy UE, może skutkować ograniczeniem barier dla przepływu osób poszukiwanych, utrudnieniem przeciwdziałania zagrożeniom terrorystycznym, a także ułatwieniem wwozu na teren Polski odpadów zanieczyszczających środowisko, substancji odurzających z państw UE, w których dozwolone jest ich posiadanie.

Zagrożenie sektora transportu atakami terrorystycznymi na świecie jest dość istotne, dotychczas branża ta skupiła około 28% wszystkich przeprowadzonych ataków. Dlatego też system transportowy powinien spełniać wymagania w zakresie bezpieczeństwa, co ma duże znaczenie dla Polski jako kraju tranzytowego. Jednocześnie należy poprawić skuteczność kontroli i monitorowania przewozu oraz przechowywania i dystrybucji towarów niebezpiecznych oraz tzw. materiałów podwójnego zastosowania, które mogą zostać wykorzystane do celów terrorystycznych.

Należy ocenić, że służby państwowe RP są dobrze przygotowane do rozpoznawania, zapobiegania i zwalczania zagrożeń terrorystycznych. Najważniejsza jest współpraca wszystkich służb oraz wczesne rozpoznanie zagrożenia i niedopuszczenie do przeprowadzania zamachu terrorystycznego (prewencja). Ponadto należałoby przygotować informatory dotyczące zachowań ludności w sytuacjach kryzysowych, szczególnie o symptomach świadczących o przygotowaniu do zamachu terrorystycznego oraz sposobach postępowania ludności w takich przypadkach.

BIBLIOGRAFIA

- Aleksandrowicz T.R., 2008, *Terroryzm międzynarodowy*, Warszawa.
- Bolechów B., 2002, *Terroryzm w świecie podwubiegunowym: przewartościowania i kontynuacje*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Coady C.A.J., 2009, *Moralność terroryzmu* [w:] *Etyka wojny. Antologia tekstów*, red. T. Żuradzki, T. Kuniński, tłum. M. Szczubiałka, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Fieducik B.W., 2013, *Terroryzm morski w świetle międzynarodowego prawa karnego*, Uniwersytet w Białymstoku, Białystok.
- Garrison L., Grand M., *Cyberterrorism: An evolving concept*, US National Infrastructure Protection Centre, <http://www.nipc.gov/publications/highlights/2001/highlight-01-06.htm>.
- Global terrorism index*. Capturing the Impact of Terrorism for the Last Decade. IEP, Dec 4th 2012. <http://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2012/12/2012-Global-Terrorism-Index-Report1.pdf>.
- Global Terrorism Database*, <http://www.start.umd.edu/gtd/about>.
- Hoffman B., 2001, *Oblicza terroryzmu*, wyd. Bertelsmann Media, Warszawa.

- Hoffman F., 2007, *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*. Arlington, VA: Potomac Institute for Policy Studies.
- Internetowy biuletyn. Centrum Studiów nad Terroryzmem i kwartalnika e-Studia nad Bezpieczeństwem i Terroryzmem, nr 2, luty 2012, e-terroryzm_2012-02.
- Iwanek T., 2009, *Prawo międzynarodowe wobec piractwa morskiego*, „Państwo i Prawo” 10.
- Jaskiernia A., 2002, *Uwarunkowania skuteczności zwalczania terroryzmu w świetle prac Rady Europy* [w:] *Jednostka i społeczeństwo wobec zagrożenia terroryzmem*, red. I. Chodura, Biuletyn Informacji Rady Europy 2002, nr 1.
- Kalitkowski S., 2007, *Największe akty terroryzmu morskiego na świecie*, 21 marca, <http://www.terroryzm.com/terroryzm-morski>.
- Karuzel J.J., *Hybrid War*, <http://www.defense.gov/news/newsarticle.aspx?id=54186>.
- Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza, sporządzona w Montego Bay dnia 10 grudnia 1982 r. (Dz.U. z 2002 r., nr 59, poz. 543).
- Konwencja o morzu pełnym, sporządzona w Genewie dnia 29 kwietnia 1958 r. (Dz.U. z 1963 r., nr 33, poz. 187).
- Kulczyński S., Kwečka R., 1997, *Działania specjalne w walce zbrojnej wojsk lądowych*, AON Warszawa.
- Kuniński T., 2012, *Wokół definicji terroryzmu C.A.J. Coady’ego*, „Diametros” nr 33, wrzesień.
- Liedel K., Piasecka P., 2008, *Jak przetrwać w dobie zagrożeń terrorystycznych. Elementy edukacji antyterrorystycznej*, Wydawnictwo Trio Collegium Civitas, Warszawa.
- Light Rail Now Project, 2008, http://www.lightrailnow.org/features/f_lrt_2008-06a.htm.
- Łysik A., 2012, *Terroryzm morski. Współczesne zagrożenie w transporcie międzynarodowym*, Studia i Materiały Instytutu Transportu i Handlu Morskiego, Uniwersytet Gdański, nr 9.
- Madej M., 2001, *Międzynarodowy terroryzm polityczny*, Warszawa.
- Madej M., 2002, *Międzynarodowy terroryzm polityczny* [w:] *Jednostka i społeczeństwo wobec zagrożenia terroryzmem*, red. I. Chodura, Biuletyn Informacji Rady Europy 2002, nr 1, s. 81.
- Makarski A., 2010, *Centrum Antyterrorystyczne Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Geneza, zasady działania oraz doświadczenia po pierwszym roku funkcjonowania*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego”, nr 2, <http://www.abw.gov.pl/portal/pl>.
- Maxwell D., 2014, *Taking a Spoon to a Gunfight*. Center for Security Studies and Security Studies Program at Georgetown University, April 2, <http://warontherocks.com/2014/04/taking-a-spoon-to-a-gunfight>.
- McCulloh T., Johnson R., 2013, *Hybrid Warfare*, JSOU Report 13-4, <https://jsou.socom.mil>.
- National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism: Annex of Statistical Information. Country Reports on Terrorism 2013. U.S. Department of State.
- Noga N., 2013, *Cyberterroryzm – nowe oblicze terroryzmu*, listopad, e-Terroryzm.pl.
- Nowacki G., 2012, *Selected problems of terrorist threats to the transport infrastructure*, „Journal of KONES Powertrain and Transport”, Vol. 19, No. 2, pp. 365–374.

- Nowacki G., 2012, *Wybrane problemy dotyczące infrastruktury transportowej oraz potencjalnych zagrożeń terrorystycznych*. ITS, „Transport Samochodowy”, nr 2, s. 43–60.
- Nowacki G., 2014, *Threat Assessment of Potential Terrorist Attacks to the Transport Infrastructure*, „TransNav, the International Journal on Marine Navigation and Safety of Sea Transportation”, Vol. 8, No. 2.
- Ośrodek Informacji ONZ w Warszawie, www.unic.un.org.pl/terroryzm/definicje.php, (dostęp: 10.02.2012).
- Pawłowski A., 1994, *Terroryzm w Europie XIX i XX wieku*, Lubuski Komitet Upowszechniania Prasy, Zielona Góra.
- Pawłowski J., 2001, *Terroryzm we współczesnym świecie*, Warszawa.
- Piekarski M., *Strategia i taktyka terrorystów*, <http://www.konflikty.pl/arttykul-czasynajnowsze-546.html> (dostęp: 15.02.2008).
- Pikulski S., 2000, *Prawne środki zwalczania terroryzmu*, Olsztyn.
- Primoratz I., 1997, *Czym jest terroryzm?* [w:] *Filozofia moralności. Postanowienie i odpowiedzialność moralna*, red. J. Hołówka, tłum. W.J. Popowski, Warszawa.
- Problemy polityczne współczesnego świata – terroryzm międzynarodowy. Kryteria klasyfikacji ruchów (organizacji) terrorystycznych*, Forum Nauczycieli Edukacji Obywatelskiej, <http://odn.zce.szczecin.pl/ju/eduobyw/pliki/stronywo/probl/proc01.pdf>.
- Resztak I., 2012, *Zjawisko terroryzmu*, „Prokuratura i Prawo”, 708.
- Schmid A.P., Hindle G.F., 2009, *After the War on Terror: Regional and Multilateral Perspectives on Counter-Terrorism Strategy*, London.
- Schmid A.P., Jongman A., 1988, *Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories and Literature*, New Brunswick, London.
- Snoddon R., 2007, *Piracy and Maritime Terrorism* [w:] *Violence at Sea. Piracy in the Age of Global Terrorism*, red. P. Lehr, Routledge.
- Special Forces and Hybrid Warfare, <http://www.specialforcestraining.info/topics/hybrid-warfare.htm>.
- Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2014.
- Statistical information on terrorism in 2013. Incidents of terrorism worldwide*, <http://www.state.gov/j/ct/rls/crt/2013/224831.htm>.
- Terrorism & Political Violence Risk Map – a guide. Aon’s guide to Terrorism & Political Violence risk, 2015, <http://www.aon.com/terrorismmap/2015-guide-terrorism-political-violence-risk-map.pdf>, London, March 04.
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2004 r., nr 93, poz. 889).
- Wardin K., 2009, *Współczesne piractwo morskie zagrożeniem dla międzynarodowego transportu morskiego*, Zeszyty Akademii Marynarki Wojennej, 3 (178).
- Wojciechowski S., 2009, *Terroryzm. Analiza pojęcia*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego”, Warszawa.
- Wyrok z dnia 26 czerwca 2003 r., Biul. SN 2003/12/15. Sąd Najwyższy V CKN 432/01 OSNC 2004/9/145.

NETOGRAFIA

<http://edition.cnn.com/2015/01/21/europe/2015-paris-terror-attacks-fast-facts>.
<http://edition.cnn.com/2015/12/08/europe/2015-paris-terror-attacks-fast-facts>.
http://technologie.gazeta.pl/internet/1,104530,9036923,Mobilny_Internet_na_swiecie_Polacy_na_niechlubnym.html.
www.antyterroryzm.gov.pl/portal, z dnia 10.02.2012.
www.cia.gov/news-information/cia-the-war-on-terrorism/terrorism-faqs.html.
www.departmentofnationaldefense.gov/terrorism/html.
www.justice.gov/terrorism/html.
www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_topics/ct-policy-guidelines.pdf.
www.thereligionofpeace.com/attacks-2012.htm.
www.thereligionofpeace.com/attacks-2014.htm.
www.thereligionofpeace.com/attacks-2015.htm.

Streszczenie

W artykule omówiono problemy dotyczące nowych trendów w terroryzmie współczesnym. Zdefiniowano termin „terroryzm”, scharakteryzowano strategię i taktykę działania terrorystów. Omówiono nowe trendy, takie jak: cyberterroryzm, bioterroryzm, ekoterroryzm oraz wojna hybrydowa. Przedstawiono statystyki dotyczące liczby ataków terrorystycznych, osób zabitych, rannych oraz celów i sposobów działania terrorystów. Zwykle terroryści przeprowadzają niespodziewane ataki na ludność cywilną w obiektach transportowych (metra, dworce, lotniska), aby szerzyć strach i chaos. Na podstawie analiz należy stwierdzić, że sektor transportu jest najczęściej atakowany przez terrorystów – stanowi 28% wszystkich atakowanych obiektów. W Stanach Zjednoczonych w okresie 41 lat (1967–2007) 90,3% ataków dotyczyło transportu lądowego (74,5% – samochody, 9,5% – autobusy, 6,3% – pociągi). Przedstawiono także kroki prawne oraz działania dotyczące zwalczania terroryzmu na poziomie międzynarodowym na szczeblu ONZ, NATO, UE oraz w RP.

Słowa kluczowe: terroryzm, cyberterroryzm, bioterroryzm, ekoterroryzm, wojna hybrydowa

Terrorism Threats All Over the World*Summary*

The paper presents problems of new trends of contemporary terrorism. The term terrorism was defined; furthermore its nature, categories, strategy and tactics were characterized. New trends such as cyberterrorism, bioterrorism, ecoterrorism and hybrid war were addressed. Statistics about the total number of terrorist attacks, dead and wounded persons, purposes and methods of terrorism activities were presented. Usually, terrorists stage unexpected attacks on the civilian population, including means of transportation subways, stations and airports, with the aim of spreading fear and confusion. Based on the analyses, the transport sector is the most threatened by terrorist attacks, comprising 28% all attacked objects, especially road and rail infrastructure. Over the 41-year period – 1967–2007 90,3% of the incidents involved land transport (74,5% – cars, 9,5% – buses, 6,3% – rail) in the USA. Furthermore legal steps to fight terrorism have been taken on the international level at the UN, NATO, UE and Poland.

Keywords: terrorism, cyberterrorism, bioterrorism, ecoterrorism, hybrid war

JEL: F52, R41K42, H56, O17